

ครุภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (การขับช่อพื้นบ้าน)

นางพยอม ทินตา

กรมศิลปากรไทย ด้านศิลปกรรม (การขับชอพื้นบ้าน)

คำประกาศเกียรติคุณ

นางพยอม ถิ่นกา

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (การขับซอพื้นบ้าน)

ครูพยอม ถิ่นกา เกิดเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ที่จังหวัดแพร่ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการสร้างสรรค์ประพันธ์บทซอ และขับซอ (ขับร้อง) ด้วยน้ำเสียง และท่วงทำนองที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดแพร่ ด้วยจุดเด่นของบทซอที่เน้นการสอดแทรกเนื้อหาสาระหลักคตินิยม คำสอน คุณธรรม จริยธรรม ความกตัญญู การรักษาวัฒนธรรมประเพณี การรณรงค์เพื่อพัฒนาประชาธิปไตย อุทิศตนเพื่อความรักชาติ ซึ่งครูพยอมได้อุทิศตนมุ่งถ่ายทอดศิลปะการขับซอให้เยาวชนและประชาชนทั่วไป เพื่ออนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนาท้องถิ่น และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตด้วย

การที่ครูพยอม ถิ่นกา ได้นำความรู้ด้านศิลปกรรม (การขับซอพื้นบ้าน) ที่ตนเองได้ศึกษาค้นคว้า ค้นพบ ฝึกฝนจนประสบความสำเร็จเป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๖ ด้านศิลปกรรม ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๒

ครูพยอม ถิ่นถา

ธรรมนูญปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (การขับชอพื้นบ้าน)

ชีวิต การศึกษา การเรียนรู้ และการทำงาน

ครูพยอม ถิ่นถา เกิดในครอบครัวชาวนา บิดาเป็นช่างปีซอ ชีวิตในวัยเด็กชอบฟังทางสถานีวิทยุ และสนใจขับชอ(ร้องเพลง) ตั้งแต่อายุ ๑๒ ปี ต่อมาได้เรียนการขับชอปีและฝึกหัดขับชอกับครูนคราญ จนเกิดทักษะการขับชอ เริ่มขับชออย่างจริงจังและมีโอกาสติดตามไปออกแสดงในงานเทศกาลครั้งแรกเมื่ออายุ ๑๕ ปี ภายหลังได้ร่วมชอคู่กับครูสงคราม เหมือนทอง ตั้งคณะชอชื่อ “คณะสงคราม-พยอม” แสดงเผยแพร่ในงานประเพณี เทศกาลต่างๆ เช่น งานอุปสมบท

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ พัฒนาการขับชอ ครูพยอมได้เรียงร้อยถ้อยคำชอให้สอดคล้องกับสาระที่ต้องการสื่อให้เหมาะกับเหตุการณ์ สาระของงาน ที่สำคัญคือ ต้องการปลูกฝังคุณธรรม วัฒนธรรมประเพณี ให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ครูพยอมได้ถ่ายทอดองค์ความรู้และฝึกทักษะการขับชอที่ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยล้านนาจังหวัดแพร่ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ จนถึงปัจจุบัน

องค์ความรู้

ครูพยอมเป็นผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญศิลปะการขับชอพื้นบ้าน ทั้งชอปี ชอล่องน่าน และชอสตริง สร้างสรรค์ประพันธ์บทชอและเรียบเรียงถ้อยคำชอให้สอดคล้องกับสาระที่เผยแพร่ ด้วยภาษาพื้นบ้านที่ชาวบ้านเข้าใจง่าย ชอด้วยน้ำเสียงที่ไพเราะประกอบลีลาท่าทางที่อ่อนช้อยงดงาม

จุดเด่นของบทชอจะมีทำนองชอ ๔ ทำนองหลัก คือ ทำนองชอตั้งดาต ทำนองชอหล้ากลาง ทำนองชอเสียง และทำนองชอเงี้ยว โดยเน้นสอดแทรกเนื้อหาสาระหลักคติธรรมทางศาสนา คุณธรรม จริยธรรมความกตัญญู

การรักษาวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนอุดมการณ์ความรักชาติ มุ่งใช้บทขอเป็นสื่อในการปลูกฝังสิ่งที่ดั่งงามแก่เยาวชนและชุมชน ด้วยแนวคิดที่ว่า “ผู้ที่ขอเพลง ขออย่างไร ก็ต้องปฏิบัติตนตามบทขอนั้นด้วย” บทขอที่ครูพยอมประพันธ์ เช่น ขอเรื่องเด็กดีต้องมีหน้าที่ ๑๐ อย่าง ขอธรรรงค์เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยจังหวัดแพร่ ขอเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ขอคติธรรมกำหามาเก่า ขอแม่แฉน ๑๒ ราศี ขอบุญคุณพ่อแม่

การถ่ายทอดความรู้

ครูพยอมได้ถ่ายทอดความรู้ศิลปะการขับขอพื้นบ้านล้านนาให้กับผู้เรียนทั้งในระบบ นอกกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๓ จนถึงปัจจุบัน เพื่ออนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน ดังนี้

- การศึกษาในระบบ :**
- ❖ ถ่ายทอดศิลปะการขอให้กับผู้เรียนในโรงเรียนต่างๆ ของจังหวัดแพร่ ๑๔ โรงเรียน อาทิ โรงเรียนพิริยาลัย โรงเรียนนาริรัตน์ โรงเรียนบ้านหนองเสี้ยว โรงเรียนบ้านวังหลวง โรงเรียนหนองม่วงไข่ โรงเรียนบ้านเหล่าเหนือ โรงเรียนเทศบาลวัดชัยมงคล โรงเรียนบ้านวังฟ่อน
- ศึกษานอกกระบบ :**
- ❖ สอนและฝึกหัดให้แก่ผู้เรียนในชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยล้านนา จังหวัดแพร่
- การศึกษาตามอัธยาศัย :**
- ❖ ถ่ายทอดให้ชุมชนต่างๆ ทั้งที่สนใจศิลปะการขอพื้นบ้าน และเพื่อการศึกษาต่อ เพื่อยึดเป็นอาชีพ รวมถึงผู้ที่ต้องการร่วมอนุรักษ์ศิลปะเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบไป
  - ❖ ถ่ายทอดศิลปะการขับขอผ่านทางสื่อ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย และการจัดแสดงในโอกาส เทศกาลต่างๆ

วิธีการถ่ายทอดความรู้

ครูพยอมมีวิธีการถ่ายทอดแก่ผู้เรียนและผู้สนใจได้เรียนรู้ดังนี้

- ❖ อธิบายบอกเล่าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ศิลปะการขับขอ การใช้วรรคตอน ฉันทลักษณ์
- ❖ ฝึกปฏิบัติจริง โดยฝึกขับขอตามทำนอง และการใช้เครื่องดนตรีประกอบการขอ
- ❖ ประพันธ์บทขอเผยแพร่และจัดทำเป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอน
- ❖ ถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านสื่อ วีซีดี วีดิทัศน์ และแสดงในงานประเพณี เทศกาลต่างๆ

การที่ครูพยอม ถิ่นตา เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม (การขับขอพื้นบ้าน) เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕

ครูพยอม ถิ่นตา เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย เกิดวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๙ ที่จังหวัดแพร่ เป็นบุตรคนที่ ๔ ในจำนวนพี่น้อง ๔ คน ของนายจันทร์ ถิ่นตา และนางไล ถิ่นตา สมรสกับนายบุญเกิด ปทุมวรรณโยธิน มีบุตรหญิง ๑ คน ได้แก่ นางภัทรกาญจน์ ปทุมวรรณโยธิน

การศึกษา

- ❖ ประถมศึกษาที่ปี ๔ จากโรงเรียนแม่คำมีต้นม่วง

เกียรติคุณที่ได้รับ ได้แก่

- ❖ พ.ศ. ๒๕๒๖ รางวัลที่ ๓ การประกวดแข่งขันกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย ด้านศิลปะ ประเภทเพลงและดนตรีพื้นบ้าน
- ❖ พ.ศ. ๒๕๔๖ รางวัลชนะเลิศถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ โครงการประกวดดนตรีพื้นบ้าน ๕ ภาค
- ❖ พ.ศ. ๒๕๕๑ เกียรติบัตรของชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยล้านนาจังหวัดแพร่
- ❖ พ.ศ. ๒๕๕๒ ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๖ ด้านศิลปกรรม (การขับซอพื้นบ้าน) จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ